Volume 24, Issue 1
June 2026

ISSN 1731-8297, e-ISSN 6969-9696
http://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/osap

ORIGINAL ARTICLE
received 2026-03-20
accepted 2026-05-15

Instytucjonalne ramy suwerenności: Dychotomia ustrojowa Republiki Kosowa na tle postulatów narodowych kosowskich Albańczyków

Institutional Frameworks of Sovereignty: The Constitutional Dichotomy of the Republic of Kosovo against the Background of the National Postulates of Kosovo Albanians

SZYMON MACKIEWICZ
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
ORCID: 0009-0008-6769-0655, e-mail

Citation: Mackiewicz, Szymon. 2026. Instytucjonalne ramy suwerenności: Dychotomia ustrojowa Republiki Kosowa na tle postulatów narodowych kosowskich Albańczyków. *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 24(1): 101–114. DOI: 10.25167/osap.6169

Abstract: The purpose of this article is to analyze the political system of the Republic of Kosovo in light of the tension between the demands of the international community and local national aspirations. The research hypothesis centers on the question of whether Kosovo's institutional weakness stems from the fact that international organizations are implementing a vision of a multi-ethnic state that structurally conflicts with the will of the democratic Albanian majority. Consequently, research questions were formulated regarding the dichotomy between the externally imposed formal and legal framework and the aspirations of Kosovo Albanians to build a homogeneous nation-state. From the perspective of legal studies, this subject is highly significant due to the unprecedented impact of international law on the domestic legal order and the functioning of the state as a *sui generis* „international protectorate". The study employs the historical method to discuss the evolution of statehood, the legal-dogmatic method through an analysis of the 2008 Constitution and acts of international law, and a theoretical-legal approach based on Carl Schmitt's concepts of the political and sovereignty, as well as Arend Lijphart's consociational democracy. The research demonstrates that the imposed concept of multi-ethnicity and "positive discrimination" leads to a chronic decision-making paralysis. In a Schmittian perspective, the Kosovan state has been deprived

of genuine decision-making agency in favor of international entities. The conclusions indicate that the current crises and political resistance represent an attempt to restore full sovereignty and subjectivity against external legal frameworks.

Keywords: Republic of Kosovo, sovereignty, international law, political system, Carl Schmitt

Abstrakt: Celem artykułu jest analiza ustroju politycznego Republiki Kosowa w świetle napięcia pomiędzy wymogami społeczności międzynarodowej a lokalnymi aspiracjami narodowymi. Teza badawcza sprowadza się do pytania, czy słabość instytucjonalna Kosowa wynika z faktu, że organizacje międzynarodowe implementują tam wizję wieloetnicznego państwa, która strukturalnie kłóci się z wolą demokratycznej albańskiej większości. W związku z tym postawiono pytania badawcze dotyczące dychotomii między narzuconymi z zewnątrz ramami formalno-prawnymi a dążeniami kosowskich Albańczyków do budowy homogenicznego państwa narodowego. Z perspektywy nauk prawnych podjęta tematyka jest wysoce istotna ze względu na bezprecedensowy wpływ prawa międzynarodowego na krajowy porządek prawny oraz funkcjonowanie państwa jako *sui generis* „protektoratu międzynarodowego". W opracowaniu zastosowano metodę historyczną w celu omówienia ewolucji państwowości, dogmatyczno-prawną poprzez analizę Konstytucji z 2008 r. i aktów prawa międzynarodowego, a także ujęcie teoretycznoprawne w oparciu o koncepcję polityczności i suwerenności Carla Schmitta oraz demokracji konsocjonalnej Arenda Lijpharta. Przeprowadzone badania wykazują, że narzucona koncepcja wieloetniczności i „pozytywnej dyskryminacji" wywołuje chroniczny paraliż decyzyjny. W ujęciu schmittowskim państwo kosowskie zostało pozbawione autentycznej decyzyjności na rzecz podmiotów międzynarodowych. Wnioski wskazują, że obecny kryzys oraz opór polityczny stanowią próbę restytucji pełnej suwerenności i podmiotowości przeciwko zewnętrznym ramom prawnym.

Słowa kluczowe: Republika Kosowa, suwerenność, prawo międzynarodowe, ustrój polityczny, Carl Schmitt

1. Wstęp

Ustrój polityczny i status międzynarodowy Republiki Kosowa (dalej: Kosowo) stanowi jeden z najbardziej złożonych kazusów współczesnych stosunków międzynarodowych. Konstytucja Kosowa z 2008 r. w preambule uroczyście deklaruje w imieniu „ludu Kosowa" determinację do budowy „wolnego, demokratycznego i miłującego pokój kraju, który będzie ojczyzną dla wszystkich jego obywateli". Akt ten silnie akcentuje zaangażowanie w stworzenie państwa wolnych ludzi, które będzie w pełni gwarantować „prawa każdego obywatela, wolności obywatelskie i równość wszystkich wobec prawa", a także dążenie do zbudowania „dobrobytu gospodarczego i społecznego" (Official Gazette of the Republic of Kosovo, No. 25/2008). Powstanie Kosowa ściśle wpisuje się w ugruntowaną historycznie zasadę prawa narodów do samostanowienia. Przysługuje ono określonym grupom ludzkim i pozwala społeczności dominującej na danym obszarze na swobodne określenie swojego statusu politycznego (art. 1. Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

Jednak te optymistyczne wizje zderzają się z wielowymiarową rzeczywistością, w której Kosowo funkcjonuje w diametralnie różnych kontekstach.

W dyskursie naukowym i politycznym region ten postrzegany jest wielotorowo. Część badaczy analizuje go przede wszystkim w kategoriach cywilizacyjnych i upatruje w dziedzictwie bizantyjsko-osmańskim źródeł specyficznej mentalności społecznej oraz pełnego dystansu stosunku do władzy państwowej (Chmielewski, Szczesio [red.] 2013: 98). W innej perspektywie Kosowo to nadrzędny problem bezpieczeństwa euroatlantyckiego, rzutujący na stabilność ładu politycznego nie tylko samego Półwyspu Bałkańskiego, ale i całej Europy (Babić, Jakimowicz-Ostrowska [red.] 2014: 151; Chmielewski, Szczesio [red.] 2013: 317). Funkcjonuje również narracja, w której młode państwo jawi się jako obszar realnych zagrożeń o charakterze radykalnym, mający stanowić zaplecze dla komórek terroryzmu islamskiego i rozwój „bazy globalnego dżihadu" (Chmielewski, Szczesio [red.] 2013: 288 i 297). Niewątpliwie jednak sprawa Kosowa to jeden z najpoważniejszych współczesnych sporów międzynarodowych, będący bezpośrednim pokłosiem działań zbrojnych i rozpadu dawnej Jugosławii. Wydarzenia te stanowią kulminację wielowiekowego procesu, który swój symboliczny początek miał w starciu na Kosowym Polu w 1389 r., a zakończył się transformacją z serbskiego centrum kultury w państwo zamieszkane przez albańską większość.

Dążenia władz w Prisztinie do pełnej podmiotowości podlegają ścisłemu nadzorowi instytucji zachodnich, bez których struktury państwa nie byłyby w stanie funkcjonować, co znajduje odzwierciedlenie m.in. w dokumentach Unii Europejskiej. Doskonałym przykładem tego międzynarodowego podejścia są prace Parlamentu Europejskiego, które niezmiennie kładą nacisk na stabilizację, praworządność oraz konieczność pokojowego uregulowania stosunków etnicznych jako warunku *sine qua non* integracji europejskiej (European Parliament Official Documents, 2025/2252(INI)). To właśnie ukazanie zderzenia dwóch różnych perspektyw, międzynarodowych wymogów i lokalnych aspiracji, stanowi główną oś niniejszego artykułu. Fundamentalna teza badawcza opracowania sprowadza się do postawienia następującego pytania: Czy ustrój Kosowa jest w swojej istocie słaby dlatego, że organizacje międzynarodowe, dążąc do stabilizacji regionu w szczytnym duchu pokoju i promowania koncepcji wieloetnicznego państwa, implementują wizję, która strukturalnie kłóci się z wolą demokratycznej większości? Zdecydowaną większość stanowią kosowscy Albańczycy, grupa ta silnie identyfikuje się bowiem z narodową ideą panalbańską. Należy jednak zaznaczyć, że współczesne dążenia polityczne Albańczyków, także w diasporze, nie są jednolite i nie mogą być redukowane do prostego odwołania do historycznej idei „Wielkiej Albanii" (Chmielewski, Szczesio [red.] 2013: 421–422).

2. Geneza państwowości Kosowa

Proces kształtowania się państwowości Kosowa miał charakter wieloetapowy i stanowił rezultat długotrwałych przemian politycznych. Punktem wyjścia dla nowoczesnej podmiotowości Kosowa było uzyskanie szerokiej autonomii w ramach Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii (dalej: Jugosławia) na mocy Konstytucji z 1974 r (art. 2, Official Gazette of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, No. 9/74). Proces ten determinował narastający konflikt z władzami serbskimi oraz zbrojny opór społeczności albańskiej, który ostatecznie doprowadził do jednostronnej proklamacji niepodległości. Katalizatorem zmian okazała się decyzja Prezydenta Socjalistycznej Republiki Serbii Slobodana Miloševicia z 1989 r. o zaostrzeniu polityki Belgradu wobec autonomii w Kosowie[1]. W odpowiedzi kosowscy Albańczycy ogłosili pierwszą deklarację niepodległości z lipca 1990 r., budując równoległy wobec oficjalnego system odrębnych instytucji życia politycznego oraz społecznego, takich jak szkolnictwo, ochrona zdrowia czy podatki (Zając 2013: 111).

Początkowo opór społeczności albańskiej miał charakter w przeważającej mierze pokojowy i opierał się na strukturach partyjnych, którym przewodził Prezydent autonomii Kosowa Ibrahim Rugova. Dążenia te uległy jednak radykalizacji, czego najpoważniejszym przejawem stało się powołanie do życia w latach 90. Ushtria Çlirimtare e Kosovës, czyli Armii Wyzwolenia Kosowa. Organizacja ta, definiowana jako militarna struktura albańskich separatystów, postawiła sobie za nadrzędny cel całkowite uniezależnienie prowincji od Jugosławii i uzyskanie niepodległości drogą walki zbrojnej. Konflikt ten przybrał niezwykle brutalny charakter, a w jego toku obie strony dopuszczały się zbrodni o znamionach czystek etnicznych (United Nations Security Council Official Documents, S/1999/779). Drastyczna eskalacja przemocy oraz pogłębiający się kryzys humanitarny doprowadziły do zaangażowania czynników zewnętrznych, czego kulminacją była interwencja zbrojna Sojuszu Północnoatlantyckiego wiosną 1999 r., która zmusiła władze Belgradu do wycofania sił z Kosowa i zaakceptowania planu pokojowego. Ustrój i nowy status prowincji oparto na rezolucji Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych nr 1244 z 1999 r., na mocy której powołano międzynarodową administrację cywilną oraz rozlokowano siły bezpieczeństwa Kosovo Force (Official Records of the Security Council, S/RES/1244 (1999)). Z jednej strony akt ten formalnie potwierdzał integralność terytorialną Jugosławii, z drugiej zaś faktycznie wyłączył Kosowo spod jakiejkolwiek realnej jurysdykcji Belgradu.

Próba znalezienia ostatecznego rozwiązania zaowocowała opracowaniem przez specjalnych wysłanników ONZ planu w postaci Kompleksowej Propozycji Roz-

[1] Socjalistyczna Republika Serbii stanowiła jedną z republik składowych Jugosławii. To właśnie na jej terytorium funkcjonowała Socjalistyczna Autonomiczna Prowincja Kosowa.

wiązania Statusu Kosowa (dalej: Plan Ahtisaariego), który przewidywał koncepcję „niepodległości nadzorowanej", wyposażając Kosowo w atrybuty suwerenności przy zachowaniu zewnętrznego nadzoru (United Nations Security Council Official Documents, S/2007/168/Add.1). Zwieńczenie wieloletniej ewolucji ustrojowej i emancypacyjnej nastąpiło 17 lutego 2008 r., kiedy Zgromadzenie Kosowa jednogłośnie przyjęło jednostronną deklarację niepodległości, dokonując formalnej secesji od Serbii (Kosovo Official Gazette, No. 0/2008). Krok ten uzyskał uznanie ze strony Stanów Zjednoczonych oraz większości krajów UE, jednak nie spotkał się z powszechną akceptacją na arenie międzynarodowej, napotykając zdecydowany opór Serbii oraz Federacji Rosyjskiej, również części państw UE (Babić, Jakimowicz-Ostrowska [red.] 2014: 163).

W 2010 r. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości wydał opinię doradczą stanowiącą, że jednostronna deklaracja niepodległości nie naruszyła norm prawa międzynarodowego, jako że nie zawiera ono wyraźnego zakazu formułowania tego rodzaju aktów (22 July 2010, ICJ Reports 2010, p. 403). MTS wyjaśnił, że choć Rada Bezpieczeństwa potępiła w przeszłości niektóre podobne deklaracje, to owa nielegalność nie wynikała z samego faktu ich jednostronnego charakteru, lecz z powiązania tych aktów z bezprawnym użyciem siły lub rażącymi naruszeniami norm o charakterze *ius cogens*[2]. Choć relacje Serbii i Kosowa pozostają napięte, UE wymaga od obu stron konstruktywnej współpracy w ramach procesu integracji europejskiej. Porozumienie z 2013 r., przewidujące m.in. wspólną kontrolę granic oraz normalizację stosunków bez jednoznacznego uznania aktu niepodległości, umożliwiło postępy w procesie akcesyjnym i stowarzyszeniowym (European Commission Press Corner, IP/13/347).

3. Problem Ustroju Republiki Kosowa

Analiza problematyki współczesnego ustroju Kosowa wymaga przyjęcia perspektywy uwzględniającej unikalny w skali globalnej proces budowy państwa. Choć fundamentem ustrojowym Kosowa jest Konstytucja z 2008 r., która nie jest produktem autonomicznej i suwerennej woli narodu, lecz efektem implementacji wspomnianego Planu Ahtisaariego. Proces ten można określić mianem „legalizacji władzy ustrojodawczej", który pod ścisłym nadzorem zewnętrznym doprowadził do powstania systemu, w którym suwerenność jest permanentnie „zapośredniczona". Jak wskazują kosowscy badacze przedmiotu, konstytucjonalizm w Kosowie opiera się na swoistym paradoksie. Legitymizuje państwo na arenie międzynarodowej, ale jednocześnie systemowo ogranicza suwerenność większości poprzez mechanizmy

[2] W opinii doradczej MTS przywołał wcześniejsze przypadki potępienia jednostronnych deklaracji niepodległości, m.in. w odniesieniu do Rodezji Południowej, Cypru Północnego oraz Republiki Serbskiej.

nadzoru i ramy wieloetniczności, czyniąc z niego raczej przedmiot niż podmiot procesów politycznych (Beha 2024: 187–188).

Kluczowym elementem słabości tego systemu jest narzucona koncepcja wieloetniczności, która w swojej strukturze kłóci się z dążeniami albańskiej większości do budowy klasycznego państwa narodowego. Konstytucja w art. 1 ust. 2 definiuje Kosowo jako państwo swoich obywateli, a nie konkretnego narodu rozumianego etnicznie. W połączeniu z art. 1 ust. 3, kategorycznie zakazującym unifikacji z jakimkolwiek innym państwem, taki zapis stanowi bezpośrednią barierę prawną dla postulatów panalbańskich (Rajczyk 2016: 28). Ta „dychotomia tożsamościowa" sprawia, że system polityczny jest postrzegany przez znaczną część społeczeństwa jako sztuczny twór prawny, co obniża jego legitymację społeczną i stabilność. Tyczy się to zarówno mniejszości serbskiej, jak i samych kosowskich Albańczyków. Z punktu widzenia społecznej konstrukcji niepodległości suwerenność Kosowa jest związana z subiektywnym przekonaniem elit i narodu o niezależności, podczas gdy ramy formalno-prawne narzucone przez Zachód tworzą system, w którym realna władza jest rozproszona między instytucje krajowe i misje międzynarodowe (Zając 2013: 104 i 115).

Niestabilność sceny politycznej jest bezpośrednią konsekwencją przyjętych mechanizmów „pozytywnej dyskryminacji" i ochrony mniejszości, które *de facto* dają mniejszości serbskiej prawo weta wobec kluczowych reform państwowych. Jest to następstwo systemu „podwójnej większości", który wymaga zgody większości posłów zajmujących miejsca zarezerwowane dla mniejszości przy zmianach konstytucyjnych. Prowadzi to do chronicznego paraliżu decyzyjnego i uniemożliwia ewolucję ustroju w stronę bardziej funkcjonalną (Bokshi 2025: 37). Oceniając ów paraliż decyzyjny, należy odwołać się do teorii demokracji konsocjonalnej Arenda Lijpharta, do której nawiązują przyjęte w Kosowie rozwiązania ustrojowe. Z założenia narzucony mechanizm podwójnej większości w parlamencie miał stanowić klasyczny bezpiecznik konsocjonalny. W społeczeństwach głęboko podzielonych instytucjonalny podział władzy oraz zagwarantowanie mniejszościom prawa weta ma zapobiegać tyranii większości i gwarantować pokojowe współistnienie (Jelonek 2005: 93–94).

W literaturze przedmiotu wskazuje się również, że model demokracji konsocjonalnej w określonych warunkach może pełnić funkcję stabilizującą. Użytecznym punktem odniesienia, ze względu na zbliżony kontekst emancypacji państwowej oraz tło religijne, jest tu kazus Malezji. W pierwszym okresie po uzyskaniu niepodległości system oparty na współpracy elit etnicznych oraz mechanizmach kompromisu zapewniał tam względną stabilność polityczną i trwałość instytucjonalną państwa. Efektywne stosowanie rozwiązań konsocjonalnych umożliwiało w tym przypadku utrzymanie równowagi pomiędzy wspólnotami oraz ograniczenie potencjału konfliktowego w warunkach głębokiego zróżnicowania etnicznego (Jelonek 2005: 108). Niepowodzenia tego modelu w późniejszym

okresie nie przekreślają zatem jego potencjału analitycznego, lecz wskazują na jego silne uzależnienie od czynników kontekstowych, w szczególności jakości elit politycznych oraz zdolności do utrzymania mechanizmów konsocjonalnych. Należy więc poddać ten model krytyce w kontekście rażącej asymetrii demograficznej i politycznej Kosowa.

Jak wskazują raporty z zakresu transformacji ustrojowej, etniczni Albańczycy stanowią miażdżącą większość populacji, podczas gdy mniejszość serbska stanowi ułamek społeczeństwa, ale nierzadko całkowicie bojkotuje funkcjonowanie państwa (Bertelsmann Stiftung 2024)[3]. Odnotowuje się masowe rezygnacje serbskich urzędników czy bojkoty wyborów, gdzie z powodu absencji Serbów frekwencja spadała. W efekcie konsocjonalny model ulega w Kosowie wypaczeniu, zamiast integrować, oddaje nieproporcjonalnie weto w ręce nielicznej grupy, której aktywność polityczna bywa wspierana przez władze w Belgradzie, przez co państwo ulega paraliżowi. W tym miejscu pojawia się fundamentalne pytanie o klasyfikację formy rządów Kosowa. Ustrojowo model ten nawiązuje do republiki parlamentarnej, opierając się na zasadzie politycznej kontroli parlamentu nad władzą wykonawczą. Wyraża się ona w kompetencji legislatywy do odwołania całego rządu lub poszczególnych ministrów w drodze wotum nieufności, stanowiącego sankcję za negatywną ocenę ich dotychczasowej polityki (Wąsowicz [red.] 2025: 99).

Formalnie ustrój Kosowa wykazuje wszystkie kluczowe cechy republiki parlamentarnej. Konstytucja przewiduje procedurę wotum nieufności, co teoretycznie sytuuje ten kraj w kręgu klasycznych parlamentaryzmów. Jednakże w praktyce kosowskiej kontrola ta jest iluzoryczna lub skrajnie utrudniona przez narzucony arbitraż międzynarodowy oraz konieczność zachowania parytetów etnicznych w rządzie zgodnie z art. 96 Konstytucji. Odwołanie rządu, który nie cieszy się poparciem większości demokratycznej, ale jest gwarantem stabilności wieloetnicznej wymaganej przez partnerów zewnętrznych, prowadzi często do głębokich kryzysów legitymizacji. Niewydolność struktur wewnętrznych sprawia, że państwo pozostaje w stanie permanentnej zależności od wsparcia UE i NATO, co utrwala status Kosowa jako *sui generis* „protektoratu międzynarodowego". Słabość ta objawia się również w braku kontroli nad całością terytorium, gdzie istnienie tzw. struktur paralelnych na północy kraju podważa unitarny charakter państwa (Pacuła 2012: 113).

Kolejnym aspektem wpływającym na strukturalną słabość ustroju jest pozycja Sądu Konstytucyjnego oraz bezprecedensowy wpływ prawa międzynarodowego na

[3] Struktura etniczna Kosowa w najnowszej historii cechuje się trwałą dominacją ludności albańskiej, której udział w populacji wzrósł z 82,2% w 1991 r. do poziomu szacowanego obecnie na ok. 92–95%. Należy zaznaczyć, że dane te obarczone są błędem statystycznym wynikającym z politycznie motywowanej absencji populacji serbskiej podczas spisów powszechnych oraz znacznej skali emigracji ludności z Kosowa do krajów Europy Zachodniej.

krajowy porządek prawny. Konstytucja Kosowa dokonuje „konstytucjonalizacji bez ratyfikacji", nadając Europejskiej Konwencji Praw Człowieka pierwszeństwo przed ustawodawstwem krajowym (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.). Obliguje to również sądy do orzekania zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, co również zostało wyrażone w art. 22 i 53 Konstytucji (de Hert, Korenica 2016: 152–154). Choć taki układ teoretycznie promuje idee rządów prawa, w praktyce osłabia autorytet lokalnych organów władzy, które muszą poruszać się w granicach wyznaczonych przez obserwatorów zewnętrznych. Przykładowo Sąd Konstytucyjny w roli potężnego arbitra niejednokrotnie musiał rozstrzygać kryzysy polityczne, np. kwestie wyboru prezydenta wybieranego przez Zgromadzenie Republiki Kosowa. W duchu powyższych wymogów czynnik ten zamiast stabilizować system, często obnażał jego kruchość i podatność na interpretacje prawne wymuszane przez sytuację polityczną (Rajczyk 2016: 44).

Jednakże byłoby uproszczeniem upatrywanie przyczyn tych kryzysów jedynie w fakcie, że obecny model ustrojowy został narzucony z zewnątrz. Strukturalna słabość instytucjonalna Kosowa jest w istotnym stopniu warunkowana czynnikami endogennymi. Państwo to boryka się z fundamentalnym deficytem historycznej ciągłości państwowej. Poszukiwanie jakichkolwiek realnych tradycji ustrojowych w istocie sprowadza się do doświadczeń autonomii kosowskiej w ramach Socjalistycznej Republiki Serbii. Innymi konstruktami historycznymi mogą być Wilajet Kosowa w ramach Imperium Osmańskiego, tymczasowe funkcjonowanie Ligii Prizreńskiej czy przyłączenie terytorium Kosowa do Królestwa Albanii pod włoskim protektoratem w czasie II wojny światowej[4]. Struktury te funkcjonowały jednak w radykalnie innych realiach terytorialnych i czasowych, a ponadto nie stanowiły wyrazu suwerennej państwowości. Co więcej, nauka kwestionuje popularne w albańskim dyskursie narodowym mity założycielskie oparte na starożytności – na czele z mitem iliryjskim, mającym dowodzić autochtoniczności Albańczyków na Bałkanach (Rogel 2003: 170)[5].

Ten brak zakorzenionych, własnych tradycji państwowotwórczych znacząco utrudnia wykształcenie dojrzałej kultury politycznej i zaufania obywateli do instytucji publicznych. Zjawisko to bezpośrednio rzutuje na słabość rodzimych elit politycznych. Klasa polityczna, wywodząca się w dużej mierze z dawnych struktur partyzanckich lub aktywistycznych, często wykazuje tendencje do partykularyzmu oraz traktowania aparatu państwowego jako narzędzia do realizacji interesów grupowych. Niestabilność sceny politycznej nie jest zatem wyłącznie wynikiem ustro-

[4] Również zasięg samego władztwa albańskiego księcia Skanderbega w XV wieku nie obejmował terytorium Kosowa.

[5] Konstruowanie dalekosiężnych genealogii narodowych jest klasycznym przykładem. Podobną funkcję legitymizacyjną pełnił w Rzeczypospolitej Obojga Narodów mit sarmacki, który poprzez odwołanie do starożytności miał uzasadniać odrębność ustrojową i kulturową narodu szlacheckiego.

jowego paraliżu, ale także efektem wewnętrznych, bezpardonowych walk o władzę w łonie samej elity albańskiej. Brak historycznie ugruntowanej odpowiedzialności państwowotwórczej pogłębia dysfunkcję modelu wieloetnicznego, uniemożliwiając skuteczną konsolidację państwa. W tym ujęciu czynniki endogenne nie mają charakteru jedynie wtórnego, lecz współdeterminują dysfunkcję ustrojową państwa, wchodząc w interakcję z narzuconymi ramami instytucjonalnymi. Oznacza to, że model wieloetniczny sam w sobie nie musi generować niestabilności, jednak w warunkach słabości elit politycznych oraz niskiego poziomu zakorzenienia społecznego instytucji publicznych staje się czynnikiem pogłębiającym kryzys legitymizacji i efektywności państwa.

4. Kryzys w Kosowie w świetle poglądów Carla Schmitta

Kryzys polityczny w Kosowie, osiągający swoją kulminację w pierwszej połowie 2026 r., stanowi egzemplifikację głębokiej dysfunkcji ustrojowej wynikającej z paraliżu decyzyjnego wokół elekcji nowej głowy państwa. Źródłem tego napięcia, wiodącego do radykalnej polaryzacji społecznej i konieczności arbitrażu Sądu Konstytucyjnego, jest wygaśnięcie mandatu prezydent Vjosy Osmani oraz erozja dotychczasowego konsensusu, w wyniku której rządzący ruch Lëvizja Vetëvendosje wycofał poparcie dla urzędującej prezydent. Dynamika tego sporu doprowadziła do bezprecedensowego pogłębienia impasu, czego najdobitniejszym wyrazem było ponowne rozwiązanie parlamentu pod koniec kwietnia 2026 r. Jak wskazuje analiza Ośrodka Studiów Wschodnich, kolejne kroki instytucjonalne obnażają chroniczną niemożność wyłonienia trwałego kompromisu w warunkach zaostrzonego konfliktu ustrojowego. Rola populistycznego ruchu Lëvizja Vetëvendosje w redefiniowaniu kosowskiej państwowości ewoluowała tym samym od radykalnej kontestacji „międzynarodowego protektoratu" poprzez walkę o rzeczywistą emancypację polityczną aż po żądania ustanowienia wyłącznej i niepodzielnej kontroli nad aparatem państwowym oraz terytorium całego kraju (Domachowska 2026: 1–3).

W świetle teorii Carla Schmitta kazus Kosowa jawi się nie tyle jako klasyczny przykład decyzjonizmu, ile raczej jako anomalia ustrojowa, w której państwo zostało *de facto* pozbawione suwerena. Według fundamentalnej tezy Schmitta „suwerenem jest ten, kto decyduje o stanie wyjątkowym". W tym ujęciu suwerenność nie polega na zwykłym monopolu prawodawczym w czasie pokoju, lecz na faktycznej władzy do zawieszenia porządku prawnego w obliczu egzystencjalnego zagrożenia dla państwa. Pozwala to odróżnić Konstytucję jako wyraz suwerennej woli od samej ustawy konstytucyjnej. W problematycznej państwowości Kosowa ów schmittowski monopol decyzyjny został historycznie rozmyty i przeniesiony na podmioty międzynarodowe, co zablokowało wykształcenie się autentycznej decyzyjności państwowej. W tym kontekście poparcie dla ruchów rewizjonistycznych

należy interpretować jako radykalną próbę restytucji suwerenności i powrotu do klasycznego modelu Schmitta. Dla kosowskich Albańczyków jest to dążenie do udowodnienia, że to rząd w Prisztinie posiada realną moc decydowania o „stanie krytycznym" (Schmitt 2000: 47–49).

Tym samym obecny kryzys instytucjonalny nie jest wyłącznie dysfunkcją systemu, lecz momentem schmittowskiej „czystej decyzji", w którym radykalne opcje polityczne, jak Lëvizja Vetëvendosje, wykorzystując silny mandat społeczny, postulują ukonstytuowanie władzy suwerennej niejako *ex nihilo* i ponowne wytyczenie politycznej osi podziału na „przyjaciela i wroga" i tym samym przedkładają egzystencjalny akt samostanowienia nad stabilność gwarantowaną „odgórnie" przez państwa zachodnie. Dotychczas przekładano logikę bezpieczeństwa regionalnego ponad wewnętrzną spójność i instytucjonalną wydolność nowego bytu, co czyniło z Kosowa projekt bardziej geopolityczny niż suwerenny (Neu 2005: 37). Co ważne, taki stan prowadzi do sytuacji, w której instytucje państwowe są postrzegane przez obywateli jako narzędzia realizacji polityki międzynarodowej, a nie organy reprezentujące interesy lokalnej większości (Gruda 2023: 83–84). Skutkuje to niskim poziomem zaufania do klasy politycznej i częstymi kryzysami rządowymi, czego symbolem stały się trudności w wyłanianiu stabilnych koalicji oraz konflikty między premierem a prezydentem o zakres kompetencji w polityce zagranicznej (Rajczyk 2016: 63).

Rozwijając tę perspektywę, należy zauważyć, że Carl Schmitt niezwykle trafnie przewidział zagrożenia płynące z prymatu prawa międzynarodowego nad prawem krajowym i ustawami zasadniczymi obowiązującymi w poszczególnych państwach. W tym ujęciu suwerenność oznacza przede wszystkim możność i prawo do podjęcia ostatecznych, rozstrzygających decyzji w zakresie polityki zewnętrznej i wewnętrznej, z uwzględnieniem istniejących realiów politycznych. Uznanie wyższości prawa ponadnarodowego nad porządkiem krajowym oznacza *de facto* utratę suwerenności, którą można zdefiniować jako prawno-polityczną niemoc do podjęcia decyzji innej niż ta, którą narzucają państwu pozapaństwowe ośrodki zagraniczne (Meller 2010: 442). Analizując już w okresie międzywojennym Ligę Narodów, Schmitt ostrzegał, że tego typu organizacje i pacyfistyczne regulacje w rzeczywistości drastycznie osłabiają suwerenność państw mniejszych. Ponadto, powoływanie ponadnarodowych organów sądowniczych i ciał nadzorczych czyni z nich niebezpiecznych „supersuwerenów", zdolnych do kształtowania porządku międzynarodowego, co ostatecznie pozbawia lokalną jedność polityczną władzy nad własnym losem (Chmielecki 2025: 288; Schmitt 2000: 131).

5. Podsumowanie

Dychotomia ustrojowa Republiki Kosowa oraz jej immanentna słabość instytucjonalna stanowią bezpośrednią konsekwencję implementacji przez organizacje

międzynarodowe modelu państwa wieloetnicznego, który to paradygmat pozostaje w strukturalnej sprzeczności z demokratycznie wyrażaną wolą oraz dążeniami narodowymi albańskiej większości. Narzucone mechanizmy ochrony mniejszości, w tym w szczególności wymóg „podwójnej większości", *de facto* przyznają mniejszości serbskiej prawo weta wobec kluczowych reform, co generuje chroniczny paraliż decyzyjny i blokuje ewolucję systemu w kierunku bardziej funkcjonalnym. Prymat prawa międzynarodowego nad prawodawstwem krajowym prowadzi do deprecjacji lokalnych organów władzy publicznej, zmuszając je do funkcjonowania w ścisłych granicach wytyczonych przez czynniki zewnętrzne. Należy zarazem podkreślić, że dychotomia ustrojowa wprowadzona w duchu demokracji konsocjonalnej Arenda Lijpharta, choć gwarantuje fizyczne bezpieczeństwo mniejszości, napotyka na barierę nie tylko w postaci narodowych dążeń większości, ale również strukturalnej słabości młodych kosowskich elit politycznych oraz deficytu ciągłości państwowej. To synergia tych czynników zewnętrznych i wewnętrznych sprawia, że państwo pozostaje w permanentnym kryzysie.

Z perspektywy teorii politycznej Carla Schmitta przypadek Kosowa egzemplifikuje anomalię ustrojową, w której państwo zostało faktycznie pozbawione suwerena, rozumianego jako podmiot dysponujący wyłączną kompetencją do rozstrzygania o stanie wyjątkowym. Schmittowski monopol decyzyjny uległ historycznemu rozmyciu i został przetransferowany na podmioty międzynarodowe. Poparcie dla populistycznych ruchów rewizjonistycznych, postulujących ukonstytuowanie władzy suwerennej *ex nihilo* należy więc interpretować jako radykalną próbę restytucji decyzyjności państwowej i odzyskania monopolu nad definiowaniem interesu egzystencjalnego politycznej wspólnoty, co sprawia, że dynamika tego zjawiska staje się całkowicie nieprzewidywalna. Jednocześnie dotychczasowe przedkładanie logiki bezpieczeństwa regionalnego nad wewnętrzną spójność i wydolność instytucjonalną utrwala pozycję Kosowa jako projektu geopolitycznego funkcjonującego w randze *sui generis* „protektoratu międzynarodowego". Jakkolwiek implementacja założeń Planu Ahtisaariego stanowiła dziejową konieczność, zapobiegającą kolejnej katastrofie humanitarnej w wyniku ewentualnego poparcia postulatów tylko jednej ze stron, to w dłuższej perspektywie utrzymywanie ustrojowego *status quo*, bazującego na sztucznym konstrukcie prawnym pozbawionym autentycznej legitymizacji społecznej, będzie w sposób nieunikniony stymulować kolejne kryzysy polityczne.

Wykaz skrótów

MTS – Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości.
NATO – Sojusz Północnoatlantycki.
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych.
UE – Unia Europejska.

Bibliografia

Akty prawne

Constitution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, 21 February 1974, OfficialGazette of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, No. 9/74. https://www.yuhistorija.com/serbian/doc/Ustav_SFRJ_iz_1974.pdf.

Constitution of the Republic of Kosovo, 9 April 2008, Official Gazette of the Republic of Kosovo, No. 25/2008. https://www.kuvendikosoves.org/Uploads/Data/Files/5/ConstitutionoftheRepublicofKosovovithamend.I-XXV_rwWEfAUpgP.pdf.

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.).

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

Resolution 1244 adopted by the Security Council at its 4011th meeting, 10 June 1999, Official Records of the Security Council, S/RES/1244 (1999). https://docs.un.org/en/S/res/1244(1999).

Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, 12 July 1999, United Nations Security Council Official Documents, S/1999/779. https://docs.un.org/en/S/1999/779.

Kosovo Declaration of Independence, 17 February 2008, Kosovo Official Gazette, No. 0/2008. https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/2008/en/56552.

Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement, 26 March 2007, United Nations Security Council Official Documents, S/2007/168/Add.1, https://docs.un.org/en/S/2007/168/Add.1.

European Commission Press Release, Serbia and Kosovo: historic agreement paves the way for decisive progress in their EU perspectives, 22 April 2013, European Commission Press Corner, IP/13/347. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/hr/ip_13_347/.

Draft report on the 2025 Commission report on Kosovo, 15 January 2025, European Parliament Official Documents, 2025/2252(INI). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFET-PR-784231_EN.pdf.

Orzecznictwo

Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo (Advisory Opinion), 22 July 2010, ICJ Reports 2010, p. 403.

Opracowania

Beha, Adem. 2024. Constitution-making and statebuilding in Kosovo: we (you) the people. *Peacebuilding* 12(2): 186–206. https://doi.org/10.1080/21647259.2023.2217575.

Bokshi, Bardh. 2025. Legalisation of Popular Constituent Power in Kosovo: Can Fundamentally Important Amendments Be Subject to Legalised Popular Approval?, *Ljubljana Law Review* 85(1): 35–48. https://doi.org/10.51940/2025.1.35-48.

Chmielecki, Jan Zygmunt. 2025. Carl Schmitt wobec Ligi Narodów. *Wrocławskie Studia Erazmiańskie* (19): 280–305. https://doi.org/10.34616/151718.

Czekalski, Tadeusz. 2013. Problem Kosowa w albańskiej polityce zagranicznej (1991–1999). W: *Bałkany zachodnie między przeszłością a przyszłością*, (red.) Paweł Chmielewski, Sławomira Lucjana Szczesio, 411–422. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Domachowska, Agata. 2026. Kosowo: w stronę kolejnego kryzysu politycznego. *Komentarze IEŚ* (1556): 1–3.

Dróżdż, Dominika. 2013. Interwencja humanitarna NATO w Kosowie – na drodze do wykształcenia normy prawnej. W: *Bałkany zachodnie między przeszłością a przyszłością*, (red.) Paweł Chmielewski, Sławomira Lucjana Szczesio, 317–326. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Gibas-Krzak, Danuta. 2013. Terroryzm islamski na Bałkanach Zachodnich jako konsekwencja rozpadu Jugosławii w świetle badań naukowców bałkańskich oraz zachodnich. Zarys problemu. W: *Bałkany zachodnie między przeszłością a przyszłością*, (red.) Paweł Chmielewski, Sławomira Lucjana Szczesio, 277–298. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Gruda, Përparim. 2023. European Integration of Kosovo: Analysis of the Kosova Constitutional Provisions that Require Harmonization with EU Law. *Baltic Journal of Law & Politics* 16(2): 82–97. https://doi.org/10.2478/bjlp-2023-0014.

de Hert, Paul, Korenica, Fisnik. 2016. The New Kosovo Constitution and Its Relationship with the European Convention on Human Rights: Constitutionalization „Without" Ratification in Post-Conflict Societies. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* (76): 143–166. https://www.zaoerv.de/76_2016/76_2016_1_a_143_166.pdf.

Jelonek, Adam. 2005. Kryzys konsocjonalnej demokracji. Studium przypadku. *Studia Socjologiczne* 1(176): 93–116.

Meller, Arkadiusz. 2010. Aktualność Carla Schmitta. *Dialogi Polityczne* 13: 437–443. https://doi.org/10.12775/DP.2010.031.

Neu, Alexander S. 2005. Die Zukunft des Kosovo: Ein völker- und verfassungsrechtlicher Blick. *Osteuropa* 55(9): 35–59. https://www.jstor.org/stable/44933015.

Pacuła, Przemysław. 2012. Kosowo: problemy teraźniejszości, wyzwania przyszłości. *Bezpieczeństwo Narodowe* II(22): 111–123.

Rajczyk, Robert. 2016. *Ustrój konstytucyjny Republiki Kosowa*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Rogel, Carole. 2003. Kosovo: Where It All Began, *International Journal of Politics, Culture and Society* 17(1): 167–182. https://doi.org/10.1023/A:1025397128633.

Schmitt, Carl. 2000. *Teologia polityczna i inne pisma*. Kraków: Znak.

Stryczula, Mateusz. 2013. Granice cywilizacyjne jako czynnik determinujący rozpad SFRJ. W: *Bałkany zachodnie między przeszłością a przyszłością*, (red.) Paweł Chmielewski, Sławomira Lucjana Szczesio, 97–104. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Szczepańsk, Wojciech. 2014. Dialog Belgrad – Prisztina: wyzwanie na drodze integracji Serbii i Kosowa z UE. W: *Bałkany w XXI wieku Problemy konsolidacji i integracji*, (red.) Marko Babić, Iwona Jakimowicz-Ostrowska, 151–164. Warszawa: Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytet Warszawski.

Zając, Patrycja. 2013. Społeczna konstrukcja niepodległości Kosowa. W: *Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych*, t. 8, (red.) Marek Pietraś, 95–116. Lublin: OL-PAN.

Wąsowicz, Marek. 2025. Ewolucja podstawowych modeli ustrojowych od schyłku XVIII do końca XX wieku – cechy i przykłady. W: *Ewolucja ustrojów państwowych i instytucji prawnych*, (red.) Marek Wąsowicz, 99–105. Warszawa: Wolters Kluwer.

Źródła internetowe

Bertelsmann Stiftung Digital Archive, BTI 2024-RKS, vol. 1. *BTI 2024 Country Report Kosovo*. https://bti-project.org/en/reports/country-report/RKS. Dostęp: 17.03.2026.